

Nieuwjaarstoespraak Patrick van den Brink, 11 januari 2024

Dames en heren,

2023 hebben we afgesloten met water, heel veel water. Het bleef maar regenen en onze rivieren en kanalen kregen een stortvloed te verwerken die zich een weg zocht naar de zee. Op enkele kleine incidenten na hebben we gelukkig allemaal droge voeten gehouden.

Het besef dat dit niet vanzelfsprekend is, neemt toe. Onder andere door verontrustende berichten over klimaatverandering. Waar we vroeger met name het risico vanuit de zee verwachtten, weten we nu dat de rivieren een minstens zo groot gevaar vormen. Als Dijkkring 15 breekt staat een groot deel van de Randstad onder water. Dit is geen fake-news maar realiteit.

Nederland is eigenlijk altijd in gevecht geweest met het water. Of het nu de Elisabethsvloed van 1421 was die grote delen van ons land onder water zette of de watersnoodramp van 1953. De kracht van het water lijkt en is soms overweldigend. En toch gaan we niet bij de pakken neer zitten.

We tonen veerkracht, resilience zeggen we nu. We worstelen en komen boven. Opgeven is geen optie ook al verklaren andere landen ons voor gek om met zoveel mensen op of onder zeeniveau te wonen.

We zijn als Nederland internationaal toonaangevend in waterbeheer en onze koning heeft onze woordenschat zelfs verrijkt met het woord watermanagement. Waterbeheer is nooit klaar en daarom is in 2012 de Deltawet van kracht geworden. Deze wet vormt de basis voor het deltaprogramma. Het deltaprogramma heeft drie aandachtsgebieden: waterveiligheid, de zoetwatervoorziening en de klimaatadaptatie. De deltacommissaris bewaakt de voortgang van het Deltaprogramma en rapporteert en adviseert daarover. Hij doet elk jaar met Prinsjesdag een voorstel met nieuwe adviezen en maatregelen en legt die voor aan de coördinerend bewindspersoon en de andere betrokken bewindspersonen.

Er wordt voor de waterveiligheid gewerkt vanuit het principe van de Meerlaagsveiligheid (MLV). Naast het op orde hebben van keringen (eerste laag; geregeld bij wet), gaat het ook over het inrichten van de ruimte, zodat gevolgen van overstromingen beperkt kunnen worden (tweede laag) en het op orde hebben van de crisisorganisatie. Dat is de derde laag.

Het Deltaprogramma is een megaoperatie, kost heel veel geld en menskracht, maar staat op hoofdlijnen niet ter discussie, want het gaat over het voortbestaan van een groot deel

van ons land. We moeten voorkomen dat Nederland onderloopt en daar staan we voor. Dit vraagt soms om vergaande keuzes maar dat snapt eigenlijk iedereen.

Juist door te werken vanuit de meerlaagsveiligheid beloof je niet dat je alle ellende kan voorkomen, maar wel dat je de risico's inzichtelijk maakt en zo mogelijk kwantificeert. Dat er een restrisico blijft is evident. Hoe groot dat risico mag zijn en of dat mag verschillen per gebied is dan onderwerp van gesprek.

Keuzes maken moeten het Openbaar Ministerie en de politie ook. De voorzitter van het college van PG's, Rinus Otte, zei het afgelopen maand in een interview met de Telegraaf zo: "We moeten kiezen in een oceaan van onrecht. Er zijn altijd meer misdrijven dan we aankunnen". Hij zei ook: "Een grootgrutter die zijn producten amper beveiligt, zelfscankassa's invoert en wordt bestolen. Dan is mijn vraag wel: hoe verhoudt dat gebrek aan waakzaamheid zich met een telefoontje aan de politie om een winkeldief op te pakken. De politie moet niet meer op alles rijden en het OM moet minder werk van anderen doen." Einde citaat.

Als ik deze uitspraken plaats binnen het concept van meerlaagsveiligheid dan constateer ik dat de crisisorganisatie (de politie en het OM) bij monde van de heer Otte stelt dat zij niet in staat zijn al het criminele water op te ruimen en dat er dus meer gevraagd wordt van de eerste twee lagen van de meerlaagsveiligheid, zijnde preventie en preparatie.

De keuzes die het OM en de politie moeten maken komen voort uit schaarste. Er zijn te weinig mensen om het werk te doen. Zaken met een daderindicatie worden in een aantal gevallen niet opgepakt, zittingen laten lang op zich wachten en straffen worden niet altijd ten uitvoer gebracht. Dit is slecht. Het is verschrikkelijk voor de slachtoffers, maar ook funest voor onze rechtsorde. Het is ook demotiverend voor al die mannen en vrouwen die zich dagelijks inzetten voor onze veiligheid.

De lagen binnen de meerlaagsveiligheid in onderlinge samenhang bekeken, rechtvaardigt dan ook dat ik mij als preventist uitspreek voor versterking van de politie, het OM en de zittende magistratuur. Zij moeten toegerust zijn voor de wettelijke en monopolistische taak die zij hebben. Ze hebben een grotere dwell nodig om het criminele water op te ruimen, maar we moeten ook de kraan dichtdraaien. En daarmee benadruk ik het belang van preventie en preparatie.

Er is naar mijn stellige overtuiging behoefte aan een veiligheidsprogramma, vergelijkbaar met de opzet van het deltaprogramma en uitgaande van het principe van de meerlaagsveiligheid. Dat wordt nu zeer gemist.

Als we de interactie tussen, de eerste laag preventie, de tweede laag preparatie en de derde laag repressie niet in onderlinge samenhang bekijken, laten we kansen liggen en dat kunnen we ons niet permitteren.

Wezenlijk verschil tussen de drie lagen is dat de politie en het OM het monopolie hebben op de repressie. Dat is bij wet zo geregeld en dat moeten we niet anders willen. Preventie en preparatie is van ons allemaal. En wat is nu het vervelende? Als iedereen verantwoordelijk is, is niemand verantwoordelijk, of meer specifiek, dan voelt niemand zich eindverantwoordelijk. Het is dan heel makkelijk om naar de ander te wijzen en te verzanden in oeverloos praten en overleggen. Let wel, dit is geen pleidooi om preventie en preparatie te monopoliseren, het tegenovergestelde is het geval.

Het is een roep om iemand die het overleg bevordert met betrokken bestuursorganen, bedrijven en maatschappelijke organisaties, die de voortgang van het veiligheidsprogramma bewaakt, coördineert en de politiek adviseert. Iemand die initiatieven clustert, voorstellen doet voor het veiligheidsprogramma en die, met doorzettingsmacht, werkt onder verantwoordelijkheid van een coördinerend bewindspersoon.

Willen we criminaliteit echt bedwingen dan vraagt dat om een **veiligheidscommissaris**. Dit is geen oproep om weer een nieuw instituut in het leven te roepen. Het is een oproep om binnen de veelheid van instanties die nu al met deelaspecten van dit onderwerp bezig zijn te bezien waar de taak van veiligheidscommissaris het best belegd kan worden om zo de discussie echt vlot te trekken, binnen de juiste context te plaatsen en tot besluiten te komen. En misschien, ik zeg het met enige schroom gezien de context van het water waarin ik dit voorstel plaats, te ontpolderen.

Kunnen we daarmee alle ellende voorkomen? Nee, is het eerlijke antwoord. Maar ik ben ervan overtuigd dat we meer resultaten kunnen behalen dan we nu doen. Dat we slachtoffers en schade kunnen voorkomen en de oceaan van onrecht waar Otte over sprak kunnen terugbrengen tot een zee van onrecht, waarin politie en OM nog steeds keuzes moeten maken, maar met minder negatieve impact op de samenleving, de veiligheid en de veiligheidsbeleving.

Dames en heren, in de 20 jaar dat het CCV bestaat, hebben we ons altijd ingezet voor criminaliteitspreventie. Dat zullen we met voortvarendheid en met uw steun blijven doen. We zetten hierbij bewezen interventies in en innoveren daar waar dat gewenst of noodzakelijk is. Noem het naar analogie van het deltaprogramma 'criminaliteitsadaptatie'. In het licht van de ontwikkelingen in de afgelopen jaren, de krapte bij de politie en het OM neemt het belang van preventie enorm toe. Wij zien het als onze taak hier internationaal toonaangevend in te zijn.

Ik wens u en allen die u lief zijn een mooi, gezond en veilig 2024 en onthoud veiligheid maken we samen.

Proost.